1. רצונו: ואל תבוז כי זקנה אמך. מ"א"ר יוסי בר חנינא אם נתישנה תורה בפיך אל תבוז עליה, א"ר זעירא אם נזדקנה אומתך אל תבוז עליה כשם שהיה אלקנה עושה שהיה מדריך את ישראל לעלות לרגל: אמת קנה ואל תמכור. מ"תניא מ"כאשר צוני ה' אלהי כה אני בחנם אף אתם בחנם, ומנין שאם לא מצא בחנם שילמור בשכר, תלמוד לומר אמת קנה, יכול כשם שלמדתי בשכר כך אלמדה בשכר, תלמוד לומר ואל תמכור;

ילקוט שמעוני מלאכי

שלח ר' צירא
(ימין מקרא ושמאל תרגום)

2. אל תבוז כי זקנה אמך
אמר ר' יוסי בר בון אם נתיישנו דברי תורה בפיך אל תבזה עליהן כה מעמא אל תבוז כי זקנה אמך. אמר ר' זעירא אם נזדקנה אומתך עמוד ונדרה כשם שעשה אלקנה שהיה מדריך את ישראל לפעמי רגלים. הד"ר "ועלה האיש מעירו וגו'. "עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן מפרס

ירושלמי פיק ל דרמא

3. לטרדו מן העולם הבא תנאי היא דתניא רבי אלעזר אומר איוב בימי שפוט השופטים היה שנאמר "הן אתם כולכם חזיתם ולמה זה הבל תהבלו איזה דור שכולו הבל הוי אומר זה דורו של שפוט השופטים

בג' פ' ט':

4. (ד) "כִּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר "וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן־הָרָמָתַיִם צוֹפִים מֵהַר אֶפְרָיִם, וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה וגו'". אֶלְקָנָה הָיָה עוֹלֶה לְשָׁלֹשׁ אַרְבָּעָה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, שְׁלֹשָׁה מִן הַתּוֹרָה, "וְאַחַת שֶׁקִּבֵּל עָלָיו הוּא בִּנְדָבָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ מִיָּמִים יָמִימָה, לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לַה' צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה וגו'". עָלָה אֶלְקָנָה וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְאָחִיו וְאַחְיוֹתָיו וְכָל קְרוֹבָיו הָיוּ עוֹלִין עִמּוֹ, וְאָמַר לָהֶם, לְמִדוּ דֶּרֶךְ עֲבוֹדָה מִן הַכְּנַעֲנִים וּמִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁעֲשׂוּ דֶּרֶךְ עֲבוֹדָה לָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם הֶבֶל וָרִיק, קַל־וָחֹמֶר שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת דֶּרֶךְ עֲבוֹדָה וְלַעֲלוֹת לִפְנֵי אֲרוֹן בְּרִית ה', שֶׁהוּא אֵל חַי וְקַיָּם, בְּרִיךְ שְׁמֵיהּ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. אָמַר לָהֶם שֶׁיַּעֲלוּ כֻּלָּם עִמּוֹ, וּכְשֶׁעוֹלִים עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ הָיוּ לָנִין בְּרִחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, וְהָיוּ מִתְקַבְּצִין הָאֲנָשִׁים לְבַד וְהַנָּשִׁים לְבַד, שֶׁכֵּן הָאִישׁ הָיָה מְדַבֵּר עִם הָאִישׁ, וְהָאִשָּׁה עִם הָאִשָּׁה, וְגָדוֹל עִם הַקָּטָן. וְהָיְתָה הַמְּדִינָה מְרֻגֶּשֶׁת וְהָיוּ שׁוֹאֲלִין לָהֶן לְהֵיכָן תֵּלְכוּ, וְאוֹמְרִים לָהֶם, לְבֵית הָאֱלֹהִים שֶׁבְּשִׁלֹה, שֶׁמִּשָּׁם תֵּצֵא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאַתֶּם לָמָּה לֹא תָּבוֹאוּ עִמָּנוּ וְנֵלֵךְ בְּיַחַד. מִיָּד עֵינֵיהֶם מְשֻׁגְּרוֹת דְּמָעוֹת, וְאוֹמְרִים לָהֶם, נַעֲלֶה עִמָּכֶם. וְכֵן אָמַר לָהֶם עוֹד הַפַּעַם. עַד שֶׁעָלוּ עִמּוֹ לְשָׁנָה הַבָּאָה חֲמִשָּׁה בָּתִּים. וְלַשָּׁנָה הָאַחֶרֶת עָלוּ עִמּוֹ עֲשָׂרָה בָּתִּים. וְלַשָּׁנָה הָאַחֶרֶת הִרְגִּישׁוּ כֻּלָּם לַעֲלוֹת, וְהָיוּ עוֹלִין כְּמוֹ שִׁשִּׁים בָּתִּים. וּבַדֶּרֶךְ שֶׁהָיָה עוֹלֶה שָׁנָה זוֹ, אֵינוֹ עוֹלֶה לַשָּׁנָה הָאַחֶרֶת. עַד שֶׁהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹלִין. וְהָיָה אֶלְקָנָה מַכְרִיעַ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְחִנֵּךְ אוֹתָם בְּמִצְוֹת וְזָכוּ רַבִּים עַל יָדוֹ.

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, אָמַר לוֹ לְאֶלְקָנָה, אַתָּה הִכְרַעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת וְחִנַּכְתָּ אוֹתָם בְּמִצְוֹת וְזָכוּ רַבִּים עַל יָדְךָ, אֲנִי אוֹצִיא מִמְּךָ בֵּן שֶׁיַּכְרִיעַ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וִיחַנֵּךְ אוֹתָם בְּמִצְוֹת, וְיִזְכּוּ רַבִּים עַל יָדוֹ. הָא לָמַדְתָּ, בִּשְׁכַר מַעֲשֵׂה אֶלְקָנָה, שְׁמוּאֵל. וּבִשְׁכַר מַעֲשֵׂה חִזְקִיָּה, מְנַשֶּׁה. מִכָּאן אָמְרוּ, כָּל הָאוֹכֵל עִם (נִסְתָּה יְשָׁנָה: מַכְתִּישֵׁי הַתּוֹרָה) גּוֹיִם (עכו"ם) עַל הַשֻּׁלְחָן, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְאוֹכֵל מִזִּבְחֵי מֵתִים. וְאִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא, מְזַלְזֵל אֶת תּוֹרָתוֹ, וּמְחַלֵּל שֵׁם אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּמְבַזְּבֵז אֶת מָמוֹנוֹ, וּמְאַבֵּד אֶת בָּנָיו וּמַפִּיל אוֹתָם בַּחֶרֶב וּמַגְלֶה אוֹתָם מֵאַרְצָם.

5. אמר ר' זעירא אם נזדקנה אומתך עמוד ונדרה כשם שעשה אלקנה שהיה מדריך את ישראל לעלות לרגל: אמת קנה ואל תמכור. מלה רבה היא ומן המדרש נראה שלא היה אומר בפיו אלא ממה שרואין אותו לן ברחובה של עיר ושואלין אותו מה לך פה והוא עונה לעלות לרגל לשילה להשתחוות לה' ולזבוח שם וכיון שאנחנו למה אין עולין עמו כי אין מזכנים אבל כיון מזרזין עלמן מאז לרגל אחר וכן עושה כל שנה פניכות ירושלים ולפיכך סתם הכתוב הדבר כי פיו אינו מדבר והוה כמדבר כמו השמים מספרים כבוד אל. אי"ג דייק מדלא כתיב ועלה אלא אלא הוה לשילה להשתחוות ולזבוח אלא מהמה דלא היה עולה מעירו דרך ישרים לשולם לשילה אלא סובב בכל הרחובות ושואלין אותו אנה תלך והוא עונה להשתחוות ולזבוח לה' בשילה: בשפה שמכניסין. שאין חכמי הדור

פרש"י הירושלמי מהא ספר תרגום.

6. ה לְצוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וַיְהִי בְּבֵית מִיכָיְהוּ: וְהָאִישׁ מִיכָה
ו לוֹ בֵּית אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֵפוֹד וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת־יַד אַחַד
ז מִבָּנָיו וַיְהִי־לוֹ לְכֹהֵן: בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ
ח הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: וַיְהִי־נַעַר מִבֵּית לֶחֶם

שופטים פרק יז

7. הרעיון של הצדקת הדור, נוטל מקום בלב לסבול לפעמים יסורים הממרקים עוון כדי לזכות את הדור. הנטייה הנפשית הזכה מכרעת את העולם כולו, ביסוד האחדות הרוחנית של הנפשות, וכשמצד אחד מתרבים עוונות שמורידים את הנשמות למחשכים, מתגברים הצדיקים לצחצח את רוחם לשאיפות נשגבות מאד, בהפלגה גדולה. ואם הנטייות הגופניות מעכבות את הציור המלא ואת עוז החפץ של שאיפת הטוב והקודש, מענים הם ישרי לב הללו את נפשם לפעמים, עד כדי שיוחדר האור ותימלא הנפש הגות קודש במידה מליאה, המכרעת בתמציתה לטובה גם נפשות חוטאות וגסות. וכשאין היכולת הגופנית מגיעה עד כדי לקבל עינויי גוף ונפש בשביל הדור, מצרפים הם זכי לבב את החסרונות של הדור בכוונת היתרונות המוסריים שהם מוציאים אל הפועל. ולפעמים רוחם מתנדב עד שלא יחפצו להחזיק להשפעת עצמם גם את המוכרח להם מהפרנסה הרוחנית, וחפצים הם בכל לב שבתפילתם יוכללו כל פושעים, ובאור תורתם ומצותם יתבסמו גם רחוקים, אשר הגות רוחם ובהמיותם החמרית הרחיקה אותם מגבול הקודש ומאור המוסר. וחפץ זה פועל הוא ברוב חילו, ומעדן הוא — בלא ידיעה מצד המקבלים — נפשות רבות, ומפרנס אותן בדרך מופלא, למעלה מהסדר הרגיל, כי אם בכוחם של צדיקים יסודי עולם, הממלטים אי נקי בבור כפיהם. על כן הצדיקים הטהורים אינם קובלים על הרשעה, אלא מוסיפים צדק, אינם קובלים על הכפירה, אלא מוסיפים אמונה, אינם קובלים על הבערות, אלא מוסיפים חכמה. וכל המניות המתוספות אצלם בחשאי, פועלות את פעולתן לטובה במידה שכל ההתפעלויות המעשיות לא יוכלו להגיעה.

ערפלי טוהר עמ' לט

7 ב

אסרין הכתוב (כא) פותח בשבחו (כב) ומזכיר גנאו ותוזר (כג) ופותח בשבחו. ועלה האיש ההוא מעירו. נתעלה האיש בביתו. נתעלה האיש בחצרו. נתעלה בעירו. נתעלה בכל ישראל וכל עליון לא היה (כד) אלא מעצמו. סימים יסימה זה אלקנה שהיה מדריך את ישראל ומעלה אותן לשילה ולא ברוך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה אחרת אלא כל שנה. ושנה היה הולך ברוך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשילה.

מדרש שמואל פרשה א'

רעק"א עיי"ש

8.

רִישׁ לָקִישׁ אָמַר: מְהָכָא –
"כִּפְלַיִם הַרְמוּן רַקָּתָךְ" אִפִּילּוּ רִיקָנִין שֶׁבְּךָ מְלֵאִין מִצְוֹת כָּרְמוֹן. רַבִּי זֵירָא אָמַר: מְהָכָא – "וְיָרֵת אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו" אַל תִּקְרֵי "בְּגָדָיו" אֶלָּא "בּוֹגְדָיו". הָנְהוּ בְּרִיּוֹנֵי דַּהֲוָה בְּשִׁבְבוּתֵיהּ דְּרַבִּי זֵירָא, דַּהֲוָה מִקָּרֵב לְהוּ כִּי הֵיכִי דִּנְהַדְּרוּ לְהוּ בְּתִיבְתָּא. וְהַהוּא קַפְּדֵי רַבָּנַן. כִּי נָח נִפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי זֵירָא אָמְרִי: עַד הָאִידָּנָא הָוֵה יְחֵרֵיכָא קַטֵּיר שָׁקֵיהּ דַּהֲוָה בָּעֵי עֲלַן רַחֲמֵי, הָשְׁתָּא מַאן בָּעֵי עֲלַן רַחֲמֵי? הַרְהֲרוּ בְּלִבֵּיהוּ, וְתָבְרוּ תְּשׁוּבָה.

גמ' מנין בריות לב"ה

9.

א יְהָנְהוּ בְּרִיּוֹנֵי דַּהֲוָה בְּשִׁבְבוּתֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר וְהָוֹ קָא מְצַעֲרוּ לֵיהּ טוּבָא, הֲוָה קָא בָּעֵי רַבִּי מֵאִיר רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ כִּי הֵיכִי דְּלֵיכְוּתוּ. אֲמַרָה לֵיהּ בְּרוּרְיָא דְּבֵיתְהוּ: מַאי דַּעְתָּךְ? – מִשּׁוּם דִּכְתִיב: "יִתַּמּוּ חַטָּאִים", מִי כְּתִיב "חוֹטְאִים"?! חַטָּאִים כְּתִיב! וְעוֹד, שְׁפֵיל לְסֵיפֵיהּ דִּקְרָא: "וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם", כֵּיוָן דְּיִתַּמּוּ חַטָּאִים – וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם? אֶלָּא, בָּעֵי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ דִּלְהַדְּרוּ בִּתְשׁוּבָה – "וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם". בְּעָא רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ וְהַדְּרוּ בִּתְשׁוּבָה.

10.

גמ' דומה ל"ה

רַבִּי זֵירָא כִּי הֲוָה סָלִיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָא אֶשְׁכַּח מַכְּרָא לְמַעְבַּר, נָקֵט בְּמִצְרָא וְקָעֲבַר. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא מִינָּא: "עַמָּא פְּזִיזָא, דְּקַדְּמִיתוּ פּוּמַיְיכוּ לְאוּדְנַיְיכוּ אַכַּתִּי בְּפָזִיזוּתַיְיכוּ קַיְימִיתוּ! אֲמַר לֵיהּ: דּוּכְתָּא דְּמִשֶּׁה וְאַהֲרֹן לָא זָכוּ לָהּ, אֲנָא מִי יֵימַר דְּזָכִינָא לָהּ? "רַבִּי אַבָּא מְנַשֵּׁק כֵּיפֵי דְּעַכּוֹ,

11.

גמ' כמאמר ק"ל ה"ה

לעשות כמי שעשוי. *תני כשם שמתריעים עליהן בשאר ימי שבוע *כך מתריעין עליהן בשביעית מפני פרנסת אחרים מהו מפני פרנסת אחרים חברייא אמרי מפני פרנסת עכו"ם ר"ז אמר מפני פרנסת

חשודים. אתייא דר' זעירה כר' ודחברייא כר"פ בן יאיר. דר"ז כר' חד ספר הוה חשוד על פירות שמיטתה אייתוניה גבי ר' אמר כן ומה יעביד עלובא ובני חייו הוא עבד. ודחברייא כר' פנחס בן יאיר "ר' בעא מישרי שביעיתא סלק ר"פ בן יאיר לגביה א"ל מה עיבורייא עבידין א"ל עולשין יפות ומה עיבורייא עבידין א"ל עולשין יפות ידע' דלית הוא מסכמא עיסיה. *א"ל מישנח ר' מיכל עימן פטל ציבחד יומא דין א"ל אין. מי נחת חמא מולייתה דר' קיימן. אמר

ירושלמי תענית פ"ד ה"ג

12.

להשורה ריש דרבנן פליגי בהאי מלתא אם לקרב אם לרחק מריצי בני עמנו, הכי כתב בתנוי יוסף בשם ספר מיני תרגומא בהשמטות, וז"ל: אמרתי דתלי במה דמגיעו חלוקי דעות בזכן ויותר ראשונים כראי' בסוגה דף מ"ו ובסנהדרין ק"ו, ותנו רבנן לעולם תהא שמואל דתהא ימין מקרבת, לא כאלישע כו', ולפי זה נאמר דהתם רבנן דהיינו תלמידים קפדו על ריש דהוי מקרב להו, משום דראו באלישע שרחפו לגחזי, ואולם ריש רבם דידע יותר מהנהו רבנן, וידע גם הבריתא שמזהיר התנא שלא לגרש כו', ובמדרש בהורות האמוראים שאין כח ביד הנשדים להעמיד הדת על תלה להרחיק הבריתי בהרחקה יתירה לרחות האבן מהר הנופל, לא באולה מהר ריש, דאדרבא בדרך ריחוי לגמרי יפרוש מכל וכל, וידמה כמו ששופך שכן לתוך האש, לא לכר שאינו מבבה, אלא ומדמה מטרף הבערה, ולכך ההיתרה הבריתא וגם ריש נזהר מה שהנהו שמואל שהיא יד כהה דחוה, וימין שיש בו כח התנבות תהי' נמוי' לקרב מליה, עייב יעזבו הדמאים וישיבו מעשיהם עכ"ל. ודבריו אלו מדינניתא מבא דיליל מרמה, אלא דבמדיב היא קדשו, דחזק הוא לחמי דהנהו רבנן והו תלמידי ריש, והקפידו על רבם, רק הדיל לשמואל לרבם מסה עובדא דאלישע, עיי תורה היא ולמוד נמי צריך, הוי דלא קאמר השיש דקפדי „מליהי אלא „קפדיי מתם, ומוד דהדי חזאנן דהיינו דתמיי להו דהדי בתיבתא מהם דקפדי רבנן, כמיש כמי עיון יעקב ויש הסתנו כמו כמי דהמר, דיל, ביון שרבנן קפדי עלי דדיש, אבל אי לא קפדי, אי שמת ריש דאמרא דבנן עמדים דנמי דהמר, כי חדה המשמש מי עייש. ומיב דהמי מיסנו דהבריתא מחלפת הוא בריש, הדי הדיון דהמקרבות של ריש לא מקיל בלקדי קפדא דדבנן.

ומשר לומר גלקדי דהדריהו שיטות מריבי, ואלו הלו דבדי אלקים חיים. ומפלגות הבדם דעם הדם, ומשר בכל דור דור ישנם הבמים מריבים ומשר דם מסמה לקרב מריבי הדה, הן הבה הימין שה, יבין מקרבה, ושנם לעמתם הבדחקים ומקבדים, הן הבה הבמאל הדחה, והדריהו מריבי הבדים לשם שבים מחבדים, ומיבם לאלו בלא מלה, מי הבקרבים לא יבלילו להבמה מנמי הבדיקים, מלי דהיים הבקבדים, מי לא דבלבו עמהם, הבקבדים גם הבה לא ישיבו מבדת הבמה בלקדי הבקרבים, מי לא יבקבדי מל מדחיקים, מבמים גם מבים לשמה מבמה, דק בבין שהם יבמו לבדק מלי דיש מבקה להבדיבה, גם בבקרים גם בבמהה, אבל הדי דק בבם שהי מבה הבדיקים מהבים הדיה, הבין להבדים הי מבל הי, מלא שבל מהי על משבמה יבמה, מי בל מי לבלבהמי נבהי, הבבדי שבודד ומיב מבה, הבם מי הבמה הבה דקים מהבים, הבה מדיבי הבם ישאלו לבמבה, מדבן הבה יבהבנו הבקרב הבה בבמה בבה, הלא הי מיבם לבדי שבמבשיבו מבב בבדיבהם, מי הלא מיבינו דבמה ומיך יבהב הבקרב מה הבדבק, הבבדיל מבה מבה הבמה מבה להם מהבינו להבים נבשיבו, הי בימינו הבקרבת הבה בבבמאלו הבדבקת, הבדיבי מבמו. ומיב לבמי בבה מקרש הי מבנגו יבין, מי עם ישראל הבא מקרש הי בבמיש הבבנתי בבתבם, הבה הבא מבתבנן מיב שהי יבין מבה מבנגת, יב מקרבת ומי מבדבת, ומי דבא מבמבינו מעולם הי לקרב, ובבנן להבמיד על מריבי הבדבי, ומין הבבנה הבה קבדי רבנן על ריש חיי, אלא על הבהי בריבי, הבשובא הבי אבילו לבדי שבשר הבריבי ובשובה, לא הדי רבנן בבו מבדב הבפידבא על בריבי, ובבבי דבמבי ריש בבקרבבו אבתם בבבי בן אבבי אבבבי בבפידבא דידבה. ועל מי דבבבו יש לבמבד גם בן מבהבו דבמבדי תהי' הבבמאל דבהה מקבהם ובבדיב ימין מקרבת, ויש להבדים הבדבת הבפידבא להבבתקרבבה, דבה יבשבה דבשם על הבבבי בריבי, ובא הבדיב הבבי הבקרב לבי דבבו בקרש, ובבו יש תקבה.

הבבדבי כבשהי מרן אבי זצ"ל מבדש ומסעים בהרחבה המאמר הנ"ל, בבה הי' אומר (אם מבדי שבשה): לא כאלישע... ולא כר' יהושע בן פרחי, וכי איך אפשר להתבטא כך על נביא לל הבבם, כאילו לא בהבו בראוי. אלא אלישע ובגון הוא בדורות הראשונים שהיו בעלי רוח הקדש ויכלו לבחד בתוכן את שני הנפכים בנושא אחד, את ימין המקרבת ואת השמאל הבבבת, גם ראו הבבינו ברוח קדשם את מי לרחק ואת מי לקרב כלומר בבמי יש עוד דק של בבבה בבמי אחר, אבל לנו בנאמר אל תהי בו לכל אדם, אל תבוז ותדחה את כל האדם מפני שבאחר יהיה גם אין בו עוד גרעין בריא וטוב בנשמתו.

מבמ לדבר על האור

אהובי היקר, לפי טרדותי הרבות הנני ע"פ רוב מאחר את תשובותי על מכתבים. אבל על מכתבך היקר והוספתו הגלוי' איני חפץ לאחר את התשובה שלא תחשוב שיש לי עליך שמץ טינא בלב ח"ו. ידעתי חביבי גם ידעתי את תום לבבך וטהרת רוחך, ואני מתענג לשמע ולראות דברי בקרת היוצאים מלב טהור אע"פ שאני יודע שהמבקרים נכשלים בידיעות קטועות ובלתי נכונות, סוף כל סוף כונתם רצוי'.

ובעיקר הדבר, האמין לי יקירי, שאלמלי מצאתי מהמשפיעים על חיי הצבור בא"י, כאלה שהם עוסקים בימין המקרבת, יוכל להיות שאנכי דוקא הייתי עוסק בשמאל הדוחה שגם היא צריכה לגופה של מלאכת הקדש אשר להנהלת הצבור, אבל מאחר שמצאתי את הדחיה נהוגה במדה מרובה הנני מוכרח לתבל אותה ע"י הימין המקרבת, וגם זה במדה ידועה ובזהירות הגונה בעה"י, וכל יודעי מכירים שכונתי היא בזה לא לשום פני' עצמית ח"ו.

אלברט הלוי חבר מ"ד קסד

לכאורה נראה דר"ז ורבנן פליגי בהאי מלתא אם לקרב אם לרחק פריצי בני עמנו, וכך כתב בענף יוסף בשם ספר מיני תרגימא בהשמטות, ז"ל: אמרתי דתלי' במה דמצינו חלוקי דעות בזמן היותר ראשונים כדאי' בסוטה דף מ"ז ובסנהדרין ק"ז, תו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרב, לא כאלישע וכו', ולפי זה נאמר דהנהו רבנן דהיינו תלמידים קפדו על ר"ז דהוי מקרב להו, משום דראו דאלישע שדחפו לגחזי, ואולם ר"ז רבם דידע יותר מהנהו רבנן, וידע גם הברייתא שמזהיר התנא שלא לנהוג כך, ובפרט בדורות האחרונים שאין כח ביד הכשרים להעמיד הדת על תלה להרחיק הבריוני בהרחקה יתירה לדחות האבן אחר הנופל, לא באלה בחר ר"ז, דאדרבא בדרך דיחוי לגמרי יפרוש מכל וכל, וידמה כמו ששופך שמן לתוך האש, לא לבד שאינו מכבהו, אלא אדרבה מוסיף הבערה, ולכך הזהירה הברייתא וגם ר"ז נזהר בה שתהא שמאל שהיא יד כהה דוחה, וימין שיש בו כח התגברות תהי' נטוי' לקרב אליו, עי"כ יעזבו החטאים וייטיבו עשיהם עכ"ל. דבריו אלו מרגניתא טבא דל"ל טימא, אלא דבמה"כ ה"ג קדשו, דוחק הוא לומר דהנהו רבנן היו תלמידי ר"ז, והקפידו על רבם, רק הו"ל למישאל לרבם מכח עובדא דאלישע, ע"ד תורה היא וללמוד אני צריך. ותו דלא קאמר הש"ס דקפדי "עליה" אלא "קפדי" סתם, ועוד דהרי חזינן דהיינו דאהני להו דהדרי בתיובתא משום דקפדי רבנן כמ"ש בס' עיון יעקב ד"ה השתא מאן בעי רחמי, ז"ל, כיון שרבנן קפדי עלי' דר"ז, אבל אי לא קפדי, אף מת ר"ז האיכא רבנן אחרים דנבעי רחמי, כי וזרח השמש כו' ע"ש. א"כ היכי נימא דהכרעה מוחלטת היא כר"ז, הרי חזינן דהתקרבות של ר"ז ל"ה מועיל בלעדי קפידא דרבנן.

אשר לזאת נלע"ד דתרוייהו שיטות צריכי, ואלו ואלו דברי אלקים חיים. ומנפלאות תמים דעים הוא, אשר בכל דור ודור ישנם חכמים צדיקים אשר ידם פשוטה לקרב פריצי הדור, והן המה הימין עוז, ימין מקרבת, וישנם לעמתם המרחיקים והמקפידים, והן המה השמאל דוחה, ותרוייהו צריכי ושניהם לשם שמים מתכוונים, וא"א לאלו בלא אלו, כי המקרבים לא יועילו להטבת מעשי הפריצים, בלי דחיית המקפידים, כי לא ירגישו עוונתם, והמקפידים גם המה לא ישיגו מטרת חפצם בלעדי המקרבים, כי לא יתקרבו אל מרחיקיהם, בחשבם את עצמם לשנואי נפשם, ורק מבין שניהם יצא צירוף כלי ויש תקווה לאחריתם, אם במוקדם אם במאוחר, אבל זהו רק באם שתי כתות הצדיקים אוהבים זא"ז, ואין לוחמים זה מול זה, אלא שכל אחד על משמרתו יעמוד, כי כל א' למלאכתו נוצר, והשוער ששורר חייב מיתה, ואם ב' הכתות המה רעים אהובים, הנה פריצי העם ישאלו לנפשם, מדוע זאת יאהבנו המקרב ומה מצא בנו, הלא זה א"א לומר שמעשינו טוב בעיניהם, כי הלא עינינו רואות איך יאהב המקרב את המרחק, ועכצ"ל אשר כוונה ומטרה אחת להם אודותינו להטיב נפשינו, זה בימינו המקרבת וזה בשמאלו המרחקת, וההיפך מובן. ויש לבאר מקדש ה' כוננו ידיך, כי עם ישראל הוא מקדש ה' כמ"ש ושכנתי בתוכם, הנה הוא מתכוון ע"י שתי ידיך אשר כוננת, יד מקרבת ויד מרחקת, ור' זירא משמרתו בעולם הי' לקרב, ורבנן להקפיד על פריצי הדור,ואין הכוונה דהו קפדי רבנן על ר"ז ח"ו, אלא על הנהו בריוני, והשתא הכי אפילו לאחר שעשו הבריוני תשובה, לא הדרי רבנן בהו מדרך הקפידא על בריוני, דכמו דאהני ר"ז בקרבוהו אותם, כמו כן אהני אינהו בקפידא דידהו. ועל פי דרכנו יש ללמוד גם כן מהא דאמרו תהי' השמאל דוחה מקודם ואח"כ ימין מקרבת, דיש להקדים הנדעת הקפידא להתקרבות, דזה יעשה רושם על הנהו בריוני, ובא הצדיק השני ומקרב לפי דרכו בקדש, ואז יש תקוה.

וזכורני כשהי' מרן אבי זצ"ל מפרש ומטעים בהרחבה המאמר הנ"ל, ככה הי' אומר (אם אינני טועה): לא כאלישע... ולא כר' יהושע בן פרחי', וכי איך אפשר להתבטא כך על נביא ועל תנא, כאילו לא נהגו כראוי. אלא אלישע וכגון הוא בדורות ראשונים שהיו בעלי רוח הקודש ויכלו לאחד בתוכן את שני ההפכים בנושא אחד, את הימין המקרבת ואת השמאל הדוחה, הם ראו והבינו ברוח קדשם את מי לרחק ואת מי לקרב כלומר במי יש עוד זיק של תקווה ובמי אין, אבל לנו נאמר אל תהי בז לכל אדם, אל תבוז ותדחה את כל האדם מפני שאינך יודע אם אין בו עוד גרעין בריא וטוב בנשמתו.

מכתם לדוד על התורה